

פרשת זכור ועוד עניני דיומא - שיעור 342

I. יסודי הענין דעת כמה ראשונים האשכול והרמב"ן והתה"ד דהמצוה של זכירת מעשה עמלק צריך דוקא קריאת פרשת זכור (כי תצא) ודוקא מספר תורה ודוקא בעשרה ופעם אחת בשנה והיא מצות עשה דוקא בקיום התנאים הנ"ל וטעמם דמצות הזכירה חל ג"כ על ציבור ויש חולקין שרק קריאת הפרשה של זכור הוא מן התורה אבל בעשרה ובשבת זו או פעם אחת בשנה הם מדרבנן ומצוה על כל יחיד ולא על הציבור והמג"א הקיל עוד שאף כששומע כפורים פרשת ויבא עמלק יוצא דלא כתוב דוקא בפרשה זו או בשבת זו והמ"ב (תרפ"ה - סקט"ו) חלק עליו דדוקא בפרשת זכור יוצא ויש סוברים שמן התורה די בפעם אחת לכל ימי חייו (עיין ביחוד דעת ה - פ"ד) ויש שכתבו דיש להשתדל לקיים המצוה של זכירה בכל יום (אנציקלופדיה תלמודית) מצות פ' זכור ע"כ יחיד ויחיד ואם אין לו ס"ת מחויב לקרות מתוך החומש משא"כ סתם קריאת התורה ההיוב הוא על הציבור וכשאינן ציבור אין היחיד חייב כלל

II. הערות בעניני פרשת זכור

(א) אם נשים חייבות במצות זכירת עמלק - עיין בספר החינוך (מנחה תר"ג) דנשים פטורות דעיקר הטעם לזכירה כדי להלחם בעמלק ונשים אינם בנות מלחמה (סוטה מ"ד): וכ"כ השו"ת תורת חסד (ל"ז) ועיין בבאר היטב (סק"ז) וע"ע במנחת חינוך (תר"ג) שסבר שנשים חייבות (כ) לפי שאין זה מ"ע שהזמן גרמא (כ) שלמלחמת מצוה אפילו כלה מחופתה מחויבת (ג) ויש בו לאו דלא תשכח (ג) מצות הזכירה ומצות המחיה שתי מצוות לכן אם פרשת זכור מדאורייתא אף הנשים חייבות אמנם אם הוא רק תקנת חכמים לא תקנו על הנשים דכבודה בת מלך פנימה ויכולות ליוצאות ידי חובתן בסיפור בלבד (שו"ת תורת חסד ה"ל) ויש מתרצין ע"ז דכוונת חז"ל שבמלחמת מצוה שעל הנשים להיות לעזר לאפות ולבשל ולא להלחם וגם אין לחייבן משום דלאו דלא תשכח דאין הלאו אלא לקיים העשה של זכירת עמלק בפה ואם אין עשה אין לאו וגם דהוי מ"ע שהזמן גרמא משום דלילה לאו זמן מלחמה הוא אמנם רב נתן אדלר מחייבות את הנשים לבוא לבית הכנסת בשבת זכור

(ב) להוציא ס"ת בשביל נשים לכאורה תלוי בהמחלוקת הנ"ל ובגליל העליון באונגארן נהגו להוציא ס"ת לנשים (שו"ת קנין תורה ז - ג) ועיין בשו"ת בנין ציון שאפילו להסוברים שנשים חייבות בקריאת זכור מ"מ אינם מצטרפות לעשרה וכן אמר הגרי"ש אלישיב שפשוט שצריך עשרה גברים בבית הכנסת (הליכת בת ישראל דף רנ"ו - ג) וע"ע במקראי קודש (הרי"ו - ו) דשאני קריאת המגילה דנשים מצטרפות דהתם הענין משום פרסומי ניסא משא"כ פרשת זכור הוא משום דבר שבקדושה צריך עשרה אמנם האר"י ז"ל היה מוציא ס"ת לקריאת שנים מקרא ואחד תרגום וסוף דבר אפילו אם מוציא ס"ת בשבילן אין מברכים עליו דספק ברכות להקל

(ג) חולה לענין שמיעת פרשת זכור מס"ת עובדא ברבי אלעזר שך שהיה חולה וצוה שמנין בחורים יבאו אצלו קודם התפלה כדי לקרוא פרשת זכור ופסק רב שמואל ואזנר שיש לברך ע"ז ועיין בתשובות והנהגות דאין לברך דשיטת הרמב"ם (מלכיס ה - ה) דמ"ע דזכור אינו צריך ציבור כלל ולמפטיר לבד לא תקנו לברך ורק למפטיר בסוף קריאת ז' לתורה מברך ואף דשיטת השו"ע (תרפ"ה - ז) לחשוש לשיטות התוספות והרא"ש והרמב"ן דחייב לקרוא פרשה זו מ"מ ספק ברכות להקל בנ"ד

(ד) בשנת העיבור צריך להתכוין לצאת זכירת עמלק בפרשת כי תצא משום דזמן שכחה הוא י"ב חודש ויעבור על הלאו דלא תשכח (מהר"ם שי"ק מנחה תר"ס בשם רבו החת"ס) וע"ע במועדים וזמנים (ז - קס"ו) דכיון שהקריאה בציבור רק דרבנן לא חלקו בין פשוטה למעוברת

(ה) נתגלה פסול באמצע השנה יכוין לצאת בפרשת כי תצא ואם כבר עבר פרשת כי תצא יש לקרוא מתוך ס"ת כשר ובדיעבד יש לסמוך שאינו צריך ס"ת כשר

(ימי פורים בשם רב ניסים קרליץ) וחלקו עליו דא"כ דאין היתר לאחר המצוה עד כי תצא שעובר על השיעור של י"ב חודש אולם אפשר הוא סבר ש"ב חודש אינו תקנת חכמים איברא יותר מסתבר שאין קוראין פרשת זכור אלא בזמנו ולא שייך תשלומין שלא בזמנו ויצא בקריאה הראשונה בדיעבד כמו שקורא בחומש

(ו) **שמיעת קריאת זכור במבטא שונה משלו** הגריז"ס דקדק דהקורא יקרא דוקא במבטא שלנו ולא לשורוק למבטא חיריק וכדומה וחזו"א סבר דאם עלה לא ירד ואין לביישו כיון שבדיעבד יוצאין (תשובות והנהגות ח - ק"ד) אמנם לומר נ"י בסוף שם ה' ולא נ"י צריך להקפיד דכאילו שיש ח"ו כמה אלקים (ע"ש) ועיין בשו"ת יחזיה דעת (ו - י"ט) שגדול השלום בענינים אלו מ"מ בפרשת זכור ופרה שהם מדאורייתא כל אחד צריך שישמע הקריאה במבטא שלו ואם מותר לשנות ממנהג אבותיו ולקרוא ולהתפלל במבטא אחרת הגאון רב אברהם יצחק קוק כתב שאסור ושיש בזה משום אל תטוש תורת אמך אמנם בשו"ת משפטי עוזיאל כתב דאין בזה שום איסור דכל שהוא קורא ומדקדק באותיות של אותו מבטא שמתפלל בו אין בזה משום קרא ולא דקדק באותיותיה (זרכות ט"ו) ועיין בשו"ת יחזיה דעת (ו - י"ט) וע"ע בשו"ת מנחת יצחק (ד - מ"ז) ועיין באג"מ (ז - כ"ח) בענין שינוי נוסח ומנהגי הבית המדרש ועיין באג"מ (ח - כ"ג) דצריך לומר פסד"ז וברכות ק"ש בנוסח הציבור

III. עניני תענית אסתר

(א) **מי שאין יכול להתענות בתענית אסתר אם צריך לפרוע אחר כך** ותלוי בג' שיטות (א) רש"י דהתענית מנהג בעלמא (ב) ר"ת שהוא מדברי סופרים (ג) הב"ח שהוא מדברי קבלה עיין ברמ"א (תרפ"ו - ז) דתענית זו אינו חובה לכן יש להקל בו לעת הצורך כגון למעוברת או למניקות או לחולה שאין בו סכנה ואפילו רק כואבי עינים שאם מצטערם הרבה לא יתענו ויפרעו אח"כ והפרעין קאי על כואבי עינים אבל מעוברת אף שאינה מצטערת אינה מתענה כ"כ הישועות יעקב אמנם האליהו רבה מחמיר בזה אך ביולדת כל ל' גם הוא מיקל (מ"ז סק"ד) וטעם שצריך פרעון משום שתענית זה אינו קבוע ליום זה שיש שהיו מתענין ג' ימים בחודש אדר זכר לתענית של אסתר (שער הניין סק"ח) ולכן אפילו מי שלא התענה ביוה"כ ע"י חולי לא נזכר שיפרע תעניתו אח"כ (דעת תורה תק"ג - ח) וי"א דמעוברת עד חדש ט' אינה מתענה אפילו ביוה"כ אבל עיין בציץ אליעזר (י"ז - י"ד) שאין להתיר היתר כללי על זה ולא כהגר"י פישר והכף החיים (תרפ"ו - סק"ז) כתב דאין צריך לפרוע אלא א"כ דאין מתענים אלא להרוחה אבל אם הרופא אמר שהתענית מזיק להם א"צ לפרוע אח"כ וכמו מעוברת ומניקות שמתחלה לא גזרו

(ב) **אם מעוברת ומינקת צריכות להתענות** עיין במ"ב (תרפ"ו - סק"ד) דמעוברת אף שאינה מצטערת אינה מתענה (הישועות יעקב) ובא"ר מחמיר שאינה אוכלת א"כ מצטערת ועיין במג"א (תרס"ז) שמקילים לקרות המגילה בליל י"ד מבעוד יום להקל על מעוברת ואפשר זה תלוי אם תענית אסתר מדברי קבלה או מנהג בעלמא דעת הב"ח שהובא בערוך השלחן (סק"ז) דתענית זה הוי תענית מדברי קבלה וחמיר טפי מהד' תעניתים דבזמן הזה דאין שמד ואין שלום מקילים בהם למעוברת אמנם דעת רש"י דתענית אסתר אינו אלא מנהג בעלמא וקיל יותר מהד' תעניתים עיין בנזירות שמשון (תרפ"ו) דתענית אסתר מדברי קבלה אבל הג' תעניתים תלוי במנהג והנשים לא נהגו להתענות וזה חידוש גדול לפטור סתם נשים מכל הג' צומות (עיין בספר נטעי גבריאל דף מ"ח)

(ג) **אכילה קודם המגילה** יכול לשמוע קריאתה מבעוד יום מפלג המנחה ולמעלה דאסור לאכול קודם קריאת המגילה (תרנ"ז - ד) ולכן פסק רב ניסים קרליץ דלא לשתות בבוקר כלל לפני קריאת המגילה אף אם רגיל לעשות כן כל יום לפני התפלה ועיין בתשובות והנהגות (ג - רכ"ח) דשאני תענית אסתר שצמו ודוקא באמצע הצום נושעו ולכן הישועה קשר לצום ולכן נהגו ישראל בקריאת המגילה להחזיק עדיין בצום שבתוכו חל הנס ולפ"ז היינו דוקא בלילה אבל לא החמירו קודם קריאת היום

IV. העבירה החמורה של עמלק עיין בספר קובץ הערות למסכת יבמות (סימן י' בסוף הספר)

זכות ההדפסה י"י ארצות ש"א לארץ ארץ ישראל בן שרה לאה בתוך ארץ חול' ישראל א"א